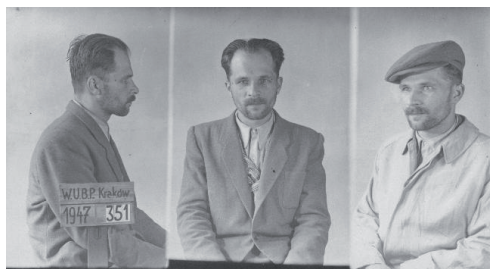

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate et Educatione Civili I (2010)

NOTY BIOGRAFICZNE

Władysław Gałka (1914–1981), pseud. Lis, Wiktor, Józek, Przełęcki, Woźniak, vel Górski Józef, nauczyciel, kapitan NOW-AK, prawnik, działacz społeczny i polityczny (SN).

Urodził się 13 października 1914 r. we wsi Jodłówka w pow. bocheńskim, w wielodzietnej rodzinie chłopskiej, szanowanej i zaangażowanej społecznie.

Był synem Jana, chłopa małorolnego, i Katarzyny z domu Kłuś. Ojciec Jan Gałka był przez wiele lat sołtysem tejże wsi. W latach 1920–1924 uczęszczał do czteroklasowej szkoły powszechnej w Jodłówce. Po jej ukończeniu wstąpił do Państwowego Gimnazjum Męskiego im. Króla Kazimierza Wielkiego w Bochni, w którym 30 maja 1932 r. złożył egzamin dojrzałości.

Bezpośrednio po maturze rozpoczął naukę w dwuletnim Państwowym Pedagogium Nauczycielskim w Krakowie (sekcja matematyczna) – ukończył je 15 czerwca 1934 r., uzyskując dyplom nauczyciela szkół powszechnych. Następnie podjął pracę nauczyciela w szkołach powszechnych kolejno w: Ostrołęce, Horodnie koło Stolina i w Busku Zdroju, gdzie w 1938 roku zdał praktyczny egzamin na nauczyciela szkół publicznych. W Busku Zdroju pracował do wybuchu wojny. W tym czasie wstąpił do Stronnictwa Narodowego.

Przeszkolenie wojskowe odbył w rocznej Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty (IX 1935–IX 1936) działającej w 82 Syberyjskim Pułku Strzelców (82 pp.) im. Tadeusza Kościuszki w Brześciu nad Bugiem wchodzącego w skład 30 Dywizji Piechoty (DP). Szkołę ukończył 20 września 1936 r. z wynikiem bardzo dobrym, został mianowany na stopień plutonowego podchorążego rezerwy. W 1937 r. odbył ćwiczenia wojskowe (6 tygodni) ponownie w 82 pp. Syberyjskim Pułku Strzelców. Nominację na podporucznika rezerwy otrzymał z dniem 1 stycznia 1938 r.

Zmobilizowany do wojska w sierpniu 1939 r., brał udział w kampanii wrześniowej, walczył na froncie w 2. Pułku Piechoty Legionów, działających w składzie ZDP. W dniu 24 września 1939 r. dostał się do niewoli radzieckiej, z której udało mu się zbiec w październiku, dzięki czemu uniknął losu oficerów polskich w Katyniu.

Powrócił do rodzinnej Jodłówki i prawie natychmiast (XI 1939 r.) rozpoczął pracę konspiracyjną w ramach SN przy organizacji Narodowej Organizacji Wojskowej, zapoczątkowaną przez Tadeusza Migasa „Silnickiego”, zamieszkałego w Rzezawie komendanta Podokręgu Krakowskiego NOW. Przystąpił też do tworzenia struktur NOW na terenie gmin Rzezawa i Bogucice, tj. na terenach na wschód od Raby. Zorganizował Komendę Powiatową NOW; jej siedzibą była Jodłówka w gminie Rzezawa, a punktem kontaktowym m.in. jego dom rodzinny. Dla usprawnienia

działalności organizacyjnej Komendy Powiatowej NOW, dokonał podziału administracyjnego powiatu na obwody.

Władysław Gałka był oficerem rezerwy Wojska Polskiego, dlatego też 1 lipca 1940 r. został mianowany komendantem powiatowym NOW w Bochni przez komendanta Okręgu Krakowskiego NOW w Krakowie mjr. Władysława Owoca „Pawła” i tę funkcję pełnił do maja 1943 r. Po przekazaniu kontaktów organizacyjnych w powiecie Stanisławowi Gałce „Jareckiemu” zajął się redagowaniem i wydawaniem gazetki „Kierunki”, dwutygodnika składającego się z artykułów, wiadomości z nasłuchu radiowego. Bardzo pomocny okazał mu się Emil Frączek „Krakus”. Pismo to, redagowane na dość wysokim poziomie, miało duży wpływ na kształtowanie świadomości ludzi, podtrzymywanie ducha walki z okupantem, dostarczało informacji o poczynaniach wroga, działalności konspiracji w kraju oraz Rządu na emigracji.

W listopadzie 1943 r. musiał uciekać z Rzezawy do Krakowa, gdzie ukrywał się, przybierając nazwisko Józef Górski. Uniknął aresztowania tylko dlatego, że w czasie obławy był poza domem. Tadeusz Migas skontaktował go z mjr. „Pawłem”, komendantem Okręgu Krakowskiego NOW, który zaproponował mu przeniesienie do komendy Podokręgu Krakowskiego NOW. Propozycję przyjął i przybrał wówczas ps. Wiktor. Wchodząc w skład komendy OK NOW, W. Gałka przeniósł siedzibę podziemnego pisma „Kierunki” do Staniątek, zaś redakcję pisma powierzył Stanisławowi Wasiowi „Przybylskiemu”. W 1943 r. redakcję pisma przeniesiono z kolei do Stanisławic.

Po scaleniu NOW z AK wszedł w skład dowództwa Okręgu Krakowskiego NOW-AK. Został mianowany komendantem Podokręgu Krakowskiego NOW-AK i adiutantem Komendanta OK NOW-AK „Pawła”. Zajmował się rozprawdaniem rozkazów do jednostek terenowych i oddziałów leśnych, przyjmowaniem przyjezdnych z terenu do komendy OK NOW. We wrześniu 1943 r. ożenił się z Wiktorią Lisak z Krzczowa.

Po aresztowaniu przez Niemców w lipcu 1944 r. ppor. Waleriana Gołuńskiego „Jarosza”, pełniącego funkcje kierownika Wydziału Organizacyjnego komendy OK NOW-AK, 1 września W. Gałka przejął po nim tę funkcję. Z chwilą odejścia W. Gałki do komendy OK NOW-AK Podokręg Krakowski NOW-AK został zlikwidowany. Gałka został też jednym z zastępców komendanta OK NOW-AK mjr. Władysława Owoca. W szeregach AK był awansowany do stopnia kapitana. W tym samym czasie pełnił też funkcję kierownika Wydziału Wojskowego w Zarządzie Okręgu Krakowskiego SN. Osobiście sprawował nadzór nad dwoma oddziałami partyzanckimi: „Szczerbcem”, dowodzonym przez Lecha Masłowskiego „Jerzego”, działającym głównie na terenie powiatu myślenickiego, oraz „Chrobrym”, dowodzonym przez Józefa Lessera „Jastrzębskiego”, działającym na terenie powiatu bocheńskiego.

Pod koniec stycznia 1945 r. zwołał z polecenia komendanta OK NOW-AK naradę 17 dowódców oddziałów partyzanckich, wchodzących w skład okręgu NOW-AK w Krakowie. Na odprawie przedstawił i uzasadnił rozkaz o demobilizacji oddziałów. Na kolejnej naradzie, zwołanej przez W. Gałkę w Krakowie, omawiano problem członków NOW-AK „spalonych” w swoich rejonach i zagrożonych aresztowaniem ze strony UBP. Wzięli w niej udział m.in.: Józef Lesser – komendant Oddziałów Dywersyjno-Bojowych na powiat Bochnia, Bogdan Palka „Świerk”, „Bohusz” z oddziału „Szczerbiec”, dowódca oddziału „Pogrom” Augustyn Rafalski

„Wodzicki”, „Edmund”, szef kontrwywiadu NOW-AK Podokręgu Kraków, Stanisław Gałka „Jarecki”, „Witek”, od 1943 r. komendant NOW-AK w powiecie Bochnia i trzeci zastępca komendanta Obwodu AK, mjr Adam Stabrawa „Jar”, „Borowy”, dowódca 1 PSP na Podhalu, mjr Eugeniusz Antoni Borowski „Leliwa”, komendant NOW-AK Podokręgu Tarnów, późniejszy dowódca zgrupowania AK, Lech Masłowski „Jerzy”, dowódca oddziału dywersyjnego „Szczerbiec” na terenie powiatu bocheńskiego i jeszcze kilka osób. Na wspomnianej naradzie postanowiono kontynuować działalność konspiracyjną, której praktycznym celem była obrona kolegów przed aresztowaniami NKWD-UB. Najbardziej zagrożonych zaopatrywano w „lewe” papiery i wysyłano na tereny Ziemi Zachodnich.

Po wejściu Armii Czerwonej został natychmiast aresztowany przez Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego – NKWD w Krakowie w dniu 19 lutego 1945 r., mimo że dopełnił obowiązku ujawnienia się, jako żołnierz AK w stopniu kapitana, a raczej chyba dlatego. Został aresztowany na „spalonym” punkcie kontaktowym na Małym Rynku w Krakowie, gdy próbował przekazać zdezorientowanym po rozwiązaniu AK ludziom podziemia, jakie są zamiary i perspektywy dalszego działania. Aresztowany wraz z wieloma innymi został osadzony w piwnicach siedziby WUBP przy placu Inwalidów w Krakowie. Był tam przetrzymywany w nieludzkich warunkach, przesłuchiwany i torturowany. Zwolniony został z więzienia 4 lipca 1945 r. na podstawie decyzji Wojskowego Sądu Rejonowego w Krakowie. Z pobytu w więzieniu WUBP w Krakowie napisał pamiętnik, który następnie przekazał Janowi Szponderowi „Januszowi”, „Gradywowi”, za który w 1947 r., po ponownym aresztowaniu, funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa dodatkowo go w trakcie śledztwa oskarżyli, co znalazło odbicie w sporządzonym akcie oskarżenia.

W roku akademickim 1946/47 W. Gałka rozpoczął studia na Wydziale Prawa UJ i z powodzeniem kontynuował je aż do roku akademickiego 1946/47. Do 28 września 1946 r. zdał wszystkie wymagane egzaminy. Równocześnie, jako nauczyciel z zawodu, podjął pracę w Publicznej Szkole Powszechnej w Rzezawie, w której uczył od 1 listopada 1946 do ponownego aresztowania przez WUBP, tj. do 29 maja 1947 r. Aresztowanie związane było z jego działalnością konspiracyjną w Narodowym Zjednoczeniu Wojskowym i w Delegaturze Rządu Emigracyjnego na Kraj.

W lutym 1946 r. na spotkaniu z majorem przedstawicielem Komendy Głównej NZW w Krakowie został przez komendanta Okręgu Krakowskiego NZW mjr. Władysława Owoca, szykującego się do opuszczenia kraju z powodu grożącego mu aresztowania, zaproponowany wraz z mjr. Józefem Drelichowskim „Henem”, „Czortyńskim”, mjr. Eugeniuszem Antonim Borowskim „Leliwą” na komendanta Okręgu Krakowskiego NZW. Major z KG NZW stwierdził, że sprawę nominacji rozstrzygnie Komenda Główna w Warszawie.

W maju 1946 r. w trakcie spotkania z Janem Szponderem „Januszem”, „Gradywem”, mianowanym przez W. Owoca komendantem NZW na obszarze na zachód od Krakowa, uzgodnił działania polityczne na najbliższy okres, m.in. stosunek do referendum. Był też zastępcą kierownika krakowskiej Delegatury Rządu Londyńskiego (noszącej ps. „Kulesza”) Mieczysława Pszona „Długosza”, aż do maja 1947 r. Bywał w mieszkaniu Pszona, gdzie dyskutował z nim o polityce SN i jego przywódcach, spotkał tam m.in. Edwarda Sojkę, Mariana Pajdaka.

WUBP w Krakowie przypisywał mu powołanie organizacji o zabarwieniu endeckim pod nazwą: Kierownictwo Walki o Wolność Narodu, działającej na terenie Krakowa od czerwca 1946 do marca 1947 r. Mieli ją tworzyć: Jan Szponder „Janusz”, Józef Kłeczek „Wawer”, Polimer” i Władysław Gałka, który przejął kierownictwo w tej trójce. Celem organizacji było sporządzanie raportów o sytuacji społeczno-politycznej, przekazywanych przez Gałkę kierownikowi Delegatury Rządu Londyńskiego w Krakowie, wydrukowano też ulotkę nawołującą do bojkotu referendum.

Wraz z Marianem Pajdakiem spotykał się z kurierami przysyłanymi z Londynu, m.in. z Adamem Doboszyńskim we Wrocławiu w styczniu i lutym 1947 r., w marcu i maju w Poznaniu. Na prośbę Adama Doboszyńskiego vel Władysława Więcka przygotował referat na temat zasad gospodarki, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień rolnych. Referat miał być wstępem do dyskusji nad opracowaniem programu przyszłego ustroju gospodarczego i politycznego w Polsce, co stanowiło m.in. cel przyjazdu Doboszyńskiego do Polski. W kwietniu 1947 r., jako Woźniak, w konspiracyjnym mieszkaniu w Warszawie przedstawił referat w obecności między innymi: Adama Doboszyńskiego, Kazimierza Iłowieckiego, Kazimierza Kobylańskiego. Z polecenia Iłowieckiego i Doboszyńskiego spotkał się z nimi w następnym dniu w mieszkaniu Kobylańskiego, gdzie przeprowadził rozmowy na tematy organizacyjne, sytuacji politycznej w kraju i Stronnictwa Narodowego.

W dniu 29 maja 1947 r. został aresztowany w Krakowie przez WUBP „pod zarzutem kontynuowania nielegalnej pracy organizacyjnej i utrzymywania łączności z ośrodkami emigracyjnymi w ramach tzw. Delegatury Rządu Londyńskiego”. Został oskarżony z art. 7 i 86 § 2 K.K.W.P i przekazany do więzienia mokotowskiego MBP w Warszawie decyzją Prokuratury Wojskowej w Krakowie z 13 czerwca 1947 r. (Nr Pr 1713/47). Występował też jako świadek w procesie pokazowym Adama Doboszyńskiego. W trakcie przeszło dwuletniego śledztwa i pobytu w więzieniu bez wyroku poddawany był nieustannym przesłuchaniom, którym często towarzyszyły tortury.

Po dwuletnim śledztwie, WSR w Warszawie pod przewodnictwem majora Mieczysława Widaja, w dniu 28 października 1949 r. (Sr 1567/49) skazał go dwukrotnie na karę śmierci z art. 86 § 2 K.K.W.P. (Kontynuowanie prac podziemnej NOW) i art. 7 M.K.K. (Delegatura Rządu Londyńskiego w Krakowie), pozbawienie praw publicznych i obywatelskich praw honorowych oraz na przepadek mienia. Ponadto z innych artykułów skazano go na 15 lat więzienia i dodatkowo na 5 lat więzienia za akceptowanie propozycji „Polimera” zaboru maszyny drukarskiej z Fabryki w Skawinie – karę tę złagodzano na zasadzie amnestii do 2 lat i 6 miesięcy więzienia. Został też skazany na 5 lat więzienia za sporządzanie i rozpowszechnianie ulotek „nawołujących do bojkotowania referendum, zawierających wiadomości nieprawdziwe, mogące wyrządzić istotną szkodę państwu polskiemu” – tę karę darowano mu w całości na zasadzie amnestii. Łącznie skazany został na 25 lat więzienia.

Od momentu aresztowania do ułaskawienia minęły 3 lata, które W. Gałka przesiedział w celi śmierci w stałym napięciu, spodziewając się co noc rozstrzelania. 19 maja 1950 r. został ułaskawiony przez Prezydenta RP, który karę śmierci zamienił mu na 15 lat więzienia. W więzieniu przesiedział bez przerwy 9 lat i 6 miesięcy. Karę odsiadywał w więzieniach na Mokotowie (5 lat), Rawiczu, Wronkach

i – ostatnie miesiące 1956 r. – w centralnym więzieniu w Strzelcach Opolskich (od 1 VIII 1956 r.), a więc we wszystkich najcięższych więzieniach w Polsce. Udręczono go fizycznie, ale nie psychicznie. Nawet w więzieniu zachowywał optymizm i pogodę ducha.

30 listopada 1956 r. został zwolniony z więzienia na mocy amnestii (dopiero siedem miesięcy po jej wejściu w życie), na podstawie decyzji Naczelnej Prokuratury z wnioskiem rewizyjnym na korzyść oskarżonego. Postanowieniem Zgromadzenia Sędziów Najwyższego Sadu Wojskowego z dnia 27 lutego 1957 r. uchylono mu wyrok z art. M.K.K., a wyrok z art. K.K.W.P. obniżono do 12 lat i zastosowano amnestię do 8 lat, co mieściło się w czasie faktycznie spędzonym w więzieniu. Wyszedł z więzienia ze zrujnowanym zdrowiem, ale niezłamany na duchu. Pozbawiony praw publicznych, nie mógł wykonywać zawodu nauczycielskiego. Został bez pracy, bez mieszkania i bez środków do życia.

Zamieszkał wraz z rodziną w Bochni i podjął pracę w Urzędzie Miejskim w Bochni, kontynuując od 10 listopada 1959 r. rozpoczęte studia na Wydziale Prawa UJ (zaocznie), które ukończył 17 czerwca 1963 r., uzyskując tytuł mgr praw. Ukończenie studiów prawniczych i aplikacja prawnicza pozwoliły mu na podejmowanie dodatkowej pracy w charakterze radcy prawnego w różnych przedsiębiorstwach. Sędzią ani adwokatem nie mógł być ze względu na swoją polityczną przeszłość.

Od 1957 r. rozpoczął pracę w Miejskim Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej w Bochni, gdzie pracował jako planista i referent oraz kierownik zatrudnienia do 2 października 1980 r. W 1957 r. wraz z Marianem Szostakiem „Mariańciu” wszedł do Zarządu Powiatowego Z.B.oW.iD. w Bochni.

Po wyjściu z więzienia znajdował się pod ciągłą opieką Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Bochni, który w dniu 20 marca 1957 r. założył na niego sprawę ewidencyjno-obszerną nr 3376. Oficer operacyjny wspomnianego referatu, plutonowy Zygmunt Wójcik, 19 sierpnia 1960 r. podjął decyzję o przesłuchaniu Władysława Gałki, „jako elementu niepewnego, mogącego podjąć działalność” i dlatego nadal pozostawał w „naszym (SB) specjalnym zainteresowaniu”. 7 czerwca 1958 r., zgodnie z poleceniem Wydziału III KWMO w Krakowie, Gałka został ściągnięty do komendy celem przeprowadzenia rozmowy. W jego pobliżu działało trzech agentów: „Kozakiewicz”, „Piłkarz” i „Ryszard”, informator „Julek”, sporządzających notatki o jego kontaktach i działalności. Informator SB w Bochni „Julek” informował, że W. Gałka „absolutnie nie chce się z nikim spotykać szczególnie z byłego środowiska endeckiego, że obecnie poszukuje mieszkania na terenie Bochni, gdzie chce spokojnie pracować”.

Odniesione podczas barbarzyńskich przesłuchań w kazamatach UBP obrażenia pozbawiły go zdrowia na resztę życia. W snach przeżywał koszmary, a doznane cierpienia powodowały pogarszanie się jego zdrowia. Po ciężkiej chorobie i przebytej operacji w Krakowie zmarł w Bochni w dniu 9 marca 1981 r. w poczuciu krzywdy i doznanych upokorzeń. Został pochowany na bocheńskim cmentarzu.

W 1994 r. Sąd Rejonowy w Warszawie unieważnił wszystkie wydane nań wyroki.

Zeznanie W. Gałki z 3 VI 1947, s. 193–197, IPNkr 45/0; Protokół przesłuchania świadka W. Gałki przez oficera MBP w Warszawie ppor. Adama Adamuska z 17 II 1948 r., s. 44–45, w: Sprawa przeciwko W. Jaworskiemu i innym, Sr 615/48, tom 1, IPNWarszawa; Gałka Władysław, s. 18–24, IPNkr 9444/II; Orzeczenie WSR w Warszawie z 28 X 1947, SR 1567/49, IPNkr 44/0B; Analiza Narodowej Organizacji Wojskowej Okręg Krakowski, s. 12, IPNkr 45/0; Charakterystyka organizacji Narodowy Związek Wojskowy Komendy Okręgu Krakowskiego, za okres od I 1945 – przekształconej w Narodowy Związek Zbrojny – do końca 1947 r., s. 17–18, IPNkr; Wyrok WSR w Warszawie z 28 X 1949 r. (Sr 1567/49), s. 1–10, IPNkr 075/29, tom 4, p. 123; Charakterystyka nr 187. Notatka służbowa dotycząca organizacji o zabarwieniu endeckim pn. Kierownictwo Walki o Wolność Narodu, IPNkr 074/186; Katalogi studenckie, AUJ SIII-281 i 273; A. Fitowa, *Bataliony Chłopskie w Małopolsce 1939–1945*, Kraków 1984, s. 250; S. Gałka, „Gałka Władysław – życiorys”, mps, s. 1–2, 10; S. Gałka, *Narodowa Organizacja Wojskowa w szeregach Armii Krajowej Obwodu Bochnia*, Wrocław 1989, s. 4–7, 10, 18, 27, 53, 57, 59, 60–61; W. Gołuński, „Narodowa Organizacja Wojskowa Okręg Krakowski”, mps, s. 3, 9; Grzyb, *Bochnia*, s. 121, 130; M. Kamykowska, *Władysław Gałka*, „Wiadomości Bocheńskie” 1995, nr 4, s. 13–16 i 1996, nr 1, s. 12–14; M. Pajdak, *Jak sprowadzono Adama Doboszyńskiego do Polski*, „Słowo Narodowe” 1990, nr 3, s. 16–17; Wykaz spraw prowadzonych przez referat bezpieczeństwa przy Komendzie Powiatowej MO w Bochni na byłych działaczy endeckich w rozbiciu na poszczególne kategorie spraw z 25 X 1958, s. 5, IPNkr 075/30, tom 6; Proces Adama Doboszyńskiego – stenogram z rozprawy sądowej, Warszawa 1949, s. 393–397; Relacja pisemna S. Gałki, s. 1–2; Środowisko NOW a Z.B.oW.iD., opracowane przez st. oficera operacyjnego Wydziału III KWMD ds. BP w Krakowie z 1 X 1957 r., s. 154, IPNkr 075/30, tom 7; Starsi oficerowie operacyjni Wydziału III: por. Józef Mielecki, por. Jacenty Sitarz, Sprawozdanie z pracy operacyjnej Wydziału III Grupy I-szej Służby Bezpieczeństwa w Krakowie po linii zagadnienia endeckiego za IV kwartał 1957 r., Kraków 28 XII 1957, s. 164, IPNkr 075/30, tom 7.

Tomasz Jan Biedroń